



№ 01 (450)
Студзень 2013 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

Прадаўжальнікі: майстар ювелірных вырабаў – *стар. 2*

Афіцыйна: ліст пра форум «Музеі Беларусі» – *стар. 3*

Руплівец: заслужаны Віктар Губіч – *стар. 5*

Навіны БФК

17 студзеня 2013 года ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбудзецца вечарына, прысвечаная 25-годдзю Беларускага фонду культуры і 10-й гадавіне з дня выхаду першага нумара «Краязнаўчай газеты». Пачатак а 16-й гадзіне.

У праграме:

- сустрэча з сябрамі грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» і аўтарскім калектывам «Краязнаўчай газеты»;
- падвядзенне вынікаў віктарыны «КГ», прысвечанай 130-годдзю Янкі Купалы і Якуба Коласа;
- выстаўка выданняў ГА «Беларускі фонд культуры»;
- музычна-літаратурнае завяршэнне.

На тым тыдні...

* **29 снежня** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылося дабрачыннае навагодняе мерапрыемства «**Навагоднія сустрэчы ў Доме дзядзькі Якуба**» для выхаванцаў пярвічнай арганізацыі Заводскага раёна Мінска Беларускай асацыяцыі дапамогі дзецям-інвалідам і маладым інвалідам. Супрацоўнікі музея падрыхтавалі для гасцей тэатралізаванае касцюміраванае прадстаўленне з удзелам Дзеда Мароза і Снягуркі, казачных персанажаў. Прагучалі вершы навагодняй тэматыкі Якуба Коласа і іншых беларускіх паэтаў, святочныя гульні і конкурсы. Напрыканцы ўсе прысутныя паўдзельнічалі ў традыцыйным навагоднім карагодзе, дзецям уручылі святочныя падарункі.

* **3 студзеня** ў мінскім Палацы мастацтва Студыя ў імя святога Іаана Воіна пад час сустрэчы «**Час, прысвечаны душы**», падводзячы вынікі мінулага года, прадставіла глядачам дзве новыя стужкі. Дакументальны фільм рэжысёра Ірыны Волах «Брацкая свечка» распавядае пра ўнікальную традыцыю жыхароў вёскі Лукі (Сталінскі раён) супольнага вырабу напярэдадні Новага года паводле старога стылю вялікіх свечак. Мастацкі фільм рэжысёра манахіні Іааны (Арловай) «Тры словы аб прабахэнні» — працяг цыкла «Прыпавесці».

Падрабязней пра фільмы чытайце ў наступным нумары газеты.

* **7 студзеня** тамсама прайшла юбілейная вечарына **паэта і барда Эдуарда Акуліна «Не магу жыць без крыл...»**, у межах якой адбыліся прадстаўленне яго новай кнігі «Малітва воч», кампакт-дыска «Не магу жыць без крыл...», выступленні вядомых выканаўцаў.

Хрыстос нарадзіўся!



Са святам, сябры!



На фота Яўгенія СЯДОВАЙ і Дзіяны ДЗІМНАЙ. Калюць сябры краязнаўчага клуба «Дыярыуш» з БДПУ імя Максіма Танка

Я прашу

Я прашу Цябе, Бог, – адварні
Ад маёй Беларусі пакуты,
Як дачушку, яе прытулі,
Каб ад гора не стала сагнутай.

Я прашу, каб мой любы народ
Не гарэў у ваенным пажары,
А Чарнобыля лютасны год
Не забраў больш ніводнай ахвары.

Няхай белыя пары буслоў
Прылятаюць у родныя вёскі,
І няхай кучаравяца зноў
На пагорку сяброўкі-бярозкі.

Я прашу Цябе, Бог, – назаўжды
Захавай для нашчадкаў крыніцы,
Каб празрыстай і чыстай вады
Нашы дзеці змаглі напіцца.

Я прашу Цябе, Бог!

Снежная каралеўна

Зноў расце за сумётам сумёт.
Усе дарогі яна замяла.
У вачах адбіваецца лёд,
І ў сэрцы ні кроплі цяпла.

Бы ў срэбры яе валасы,
У кароне блішчыць крышталь.
А вятры на ўсе галасы
Клічуць цуды – сняжынкі на баль.

Ураскошы і бляску Зямля,
Ды яна невясёлая зноў.
Мо' шукае свайго караля
Сярод белых маўклівых снягоў?

Яе коні па небе ляцяць –
Быццам час, паскараючы ход,
Іх нікому ужо не дагнаць –
Пачынае адлік Новы год!

Ірына КАСЯНКОВА,
настаўніца Наваельненскай СШ
Дзятлаўскага раёна

Калонка рэдактара

Шаноўныя чытачы «Краязнаўчай газеты»!

Рэдкалегія газеты і я, яе галоўны рэдактар, віншуюем вас з Новым годам!

Найперш дзякую тым, хто паверыў нам, падпісаўшыся на «КГ», друкуецца на яе старонках, разам з намі перажыў нялёгкі 2012 год.

Той, хто рэгулярна нас чытае, заўважыў, што на працягу амаль 10 гадоў існавання выдання ўжо склалася, згуртавалася пэўнае краязнаўчае брацтва, аб'яднаўчым цэнтрам якога стала газета. Яе аўтарскі калектыв складаюць як прафесійныя даследчыкі «вялікай» і «малой» гісторыі, так і аматары (не ўпэўнены ў дакладнасці апошняга вызначэння) Радзімнаўства, культуры, мовы, этнаграфіі, фальклору, прыроды і геаграфіі нашай краіны.

Калі зазірнеце на апошнюю старонку «КГ», то ўбачыце, што падпісчыкаў газеты не так і многа, хутчэй – мала. Але гэтая лічба памылковая. Чытачоў «КГ» значна болей дзякуючы таму, што яе выпісваюць бібліятэкі, музеі, навучальныя

ўстановы. І як вынік – павялічваецца аўтарскі і чытацкі калектывы, і ён становіцца ўсё больш маладзейшым. А гэта значыць, падростае змена старэйшаму пакаленню краязнаўцаў, сённяшнія вучні, студэнты, маладыя спецыялісты галінаў адукацыі, культуры, навукі паступова пераймаюць краязнаўчую эстафету на новым нацыянальным узроўні. І гэта не гучныя словы! Перачытайце асобныя артыкулы «КГ» 2012 года ад нашых аўтараў Н. Зуевай, М. Давідзюк, Н. Казлені, Н. Кадыгрыб, С. Макарэвіча, ад вучняў Дварэцкай СШ Дзятлаўскага, Палатоўскай СШ Полацкага раёнаў. І няхай няма ў іх пакуль «бліскучасці сталага журналіста», даследчыцкай мудрасці навукоўца; у іх ёсць тое, чаго не было ў нас у нашай маладосці, – упэўненасці ў заўтрашнім светлым дні сваёй краіны.

Няхай такімі ж светлымі будуць іх мары і іх справы ў новым 2013 годзе. Няхай гэта спраўдзіцца і для ўсіх нас, краязнаўцаў, адданых роднай зямлі і краіне, няхай нам свеціць сонца надзеі дачакацца тых светлых дзён...

Уладзімір ГІЛЕП



Нашы віншаванні

Выканкам грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» шчыра віншуе сябра Рады БФК, старшыню Полацкага зямляцтва, паэта Навума Якаўлевіча Гальпяровіча з 65-годдзем з дня нараджэння.

Прыміце, шановны Навум Якаўлевіч, нашыя цёплыя віншаванні з юбілеем і пажаданні далейшых поспехаў у Вашых добрых справах на абранай Вамі дзялянцы беларускай культурнай нівы. А яшчэ – моцнага здароўя Вам і дабрабыту.

Выканкам БФК

На фота: Н. Гальпяровіч і Т. Стружэцкі пад час сходу БФК (лістапад 2012 г.)



Сябры грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» і шматлікі гурт работнікаў культуры нашай краіны шчыра віншуюць намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь, сябра Выканкама ГА «Беларускі фонд культуры» Тадэуша Іванавіча Стружэцкага з 60-годдзем з дня нараджэння.

Працаўнікі культуры высока ацэньваюць важкі ўклад Тадэуша Іванавіча ў справу захавання культурнай спадчыны нашай Бацькаўшчыны, у развіццё яе сучасных формаў, жадаюць яму добрага здароўя, дасягнення намечаных дзяржаўных планаў, поспехаў у грамадскім жыцці.

Старшыня Выканкама
ГА «Беларускі фонд культуры»
Уладзімір ГІЛЕП

Прадаўжальнікі

Каляднае прывітанне з часоў пракаветных

Гэтая незвычайная выстаўка адкрылася напярэдадні Нараджэння Хрыстовага і Новага года – нібыта каляднае вітанне далёкіх продкаў. І рэч у тым, што на ёй выстаўлены ювелірныя вырабы, зробленыя сучасным майстрам з Брэстчыны Аляксеем Вярбіцкім паводле ўзораў ранняга сярэднявечча. Ён вырабляе бронзалеты, скроневыя колцы, фібулы і іншыя рэчы, звычайныя для вельмі далёкіх часоў. Пачалося ж захапленне зусім выпадкова ў Астромічах Кобрынскага раёна. Аднаго разу на ўроку настаўніца распавядала пра Крыж Ефрасінні Полацкай і паказала выяву ўзноўленай рэліквіі. Падлетак уразіўся і загарэўся рабіць падобныя рэчы. Пачаў з каваных упрыгожанняў. Плён сваіх намаганняў ён і выставіў у Музеі народнага мастацтва, што ў Раўбічах непадалёк Мінска. Усё можна пабачыць тут да канца сакавіка.

Увогуле – такія вырабы нярэдка на выстаўках-кірмашах пад час разнастайных святаў і фестывалаў сярэднявечнай культуры. Але там гэта, так бы мовіць, неад'емны складнік, ат-

Ефрасінні Полацкай, мяне ўразіла прыгажосць простых формаў, складанасць вырабу – тэхнікі, коўкі, чаканкі. Для мяне гэта было новым, таму хацелася паспрабаваць. З часам захапіла



лямі. Узяўшыся, зразумеў, што за кароткі тэрмін не змагу авалодаць гэтай тэхнікай, таму праз знаёмых давялося выйсці на Мікалая Пятровіча. Ён мне дапамог.

– Не было рэўнасці з ягонага боку, карпаратыўнай тайны?

– Не. Са здзіўленнем я зразумеў, што не. Яму спадабалася тое, што я гэтым цікаўлюся. Ён распавядаў і пра саму тэхніку, і пра свае новаўвядзенні. Якразумею, больш ніхто акрамя яго тое не ведае. І – ужо мяне. Я прысутнічаў пры вырабе некаторых рэчаў, такіх, як эмалевыя мастацкія пано, карціны. З-за таго, што ён настаяў, я пайшоў на курсы малюнка. Зразумеў, што мой шлях – шлях мастака. А пакуль я маю 11 класаў і тэхнікум побытавага абслугоўвання па спецыяльнасці «тэлемайстар».

– А ў працы арыентуецца на канкрэтны рэгіён, за аснову бераце ранейшыя ўзоры – ці, скажам так, зборнае з розных часоў і мясцінаў? Проста каб было «пад старыну».

– Большая частка выстаўкі – зроблена паводле малюнкаў і фотаздымкаў вырабаў, якія знаходзілі навукоўцы. Але ж майстру хочацца ўнесці сваё штось. Я таксама не ўтрымаўся. Прыкладам, адзін мой бронзалет зроблены з праката. Я пабачыў аналагічны выраб на фотаздымку. Але калі зрабіў – не атрымалася так, як у невядомага майстра. Тады я перарабіў яго, як падабалася мне. Закручаная паласа металу стала бронзалетам. Падвескі рабіў металам ліцця. Як і даўней, я ляпіў з пчалінага воску

форму, а потым адліваў. Сваіх конікаў вырабляў паводле фотаздымкаў рэчаў, знойдзеных на тэрыторыі сучаснай Беларусі – іх можна пабачыць у кнізе «Археалагічныя знаходкі Беларусі». А вось (паказвае) такія цікавыя рэчы, як вухакруткі, яшчэ называлі капавушкі – іх скарыстоўвалі і як амулеты, і паводле прамога прызначэння – чысціць вуха. Увогуле ж, узоры для сваіх працаў я бяру з усёй Беларусі. Спадабалася штосьці – захацелася паўтарыць.

– Які лёс ужо гатовых вырабаў? Раздорваеце, яны застаюцца дома, прадаеце?

– Цяпер яны выстаўляюцца. А праз чатыры месяцы прыдумаю, што з імі зрабіць.

Яшчэ хачу сказаць, што апроч уласна вырабу ўсіх выстаўленых тут упрыгожанняў час выдаткоўваў і на чытанне кніг, на размовы з гісторыкамі (яны распавядалі, як выраблялася адно ці другое, паказвалі ўзоры). Бо я імкнуўся рабіць аналагі прадметаў, знойдзеных у Беларусі. Гэта доўгая карпатлівая праца, бо многія рэчы рабіліся метадам коўкі... Як было раней, так і я імкнуўся працаваць.

– А выраб з пракату – выключэнне?

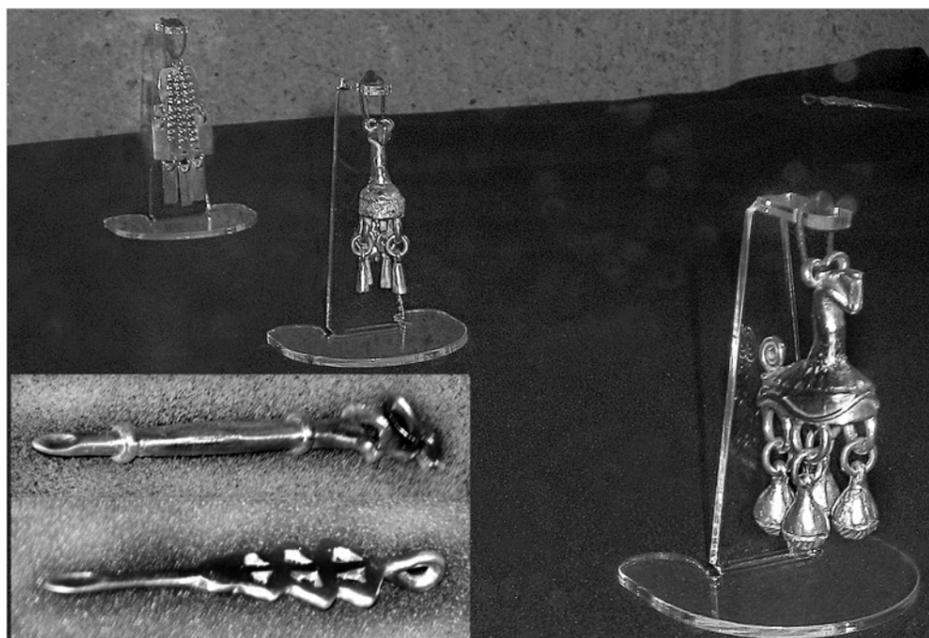
– Тут мне хацелася паспрабаваць штось іншае. Але: што я рабіў бы загатоўку пракатоўкаю, што зробленае пракатам на вальцах – вынік быў бы аднолькавы. Розніца – у патрачаным часе, які хочацца эканоміць.

– Старажытныя майстры проста не мелі сучасных нам дасягненняў, інакш рабілі б прыкладна гэтаксама?

– Так.

Такім чынам, пакрысе адраджаюцца разнастайныя старажытныя рамёствы; а нашым суайчыннікам становяцца больш звыклыя грыўны, капавушкі ды падобныя артэфакты сёвай даўніны. А фібулай, дарэчы, даволі зручна заколваць сучасны шалік, хусціну, крысо апараты... Правярана.

Уладзімір
ПУЧЫНСКІ,
фота айтара



Падвескі са званочкамі ў выглядзе конікаў і капавушкі

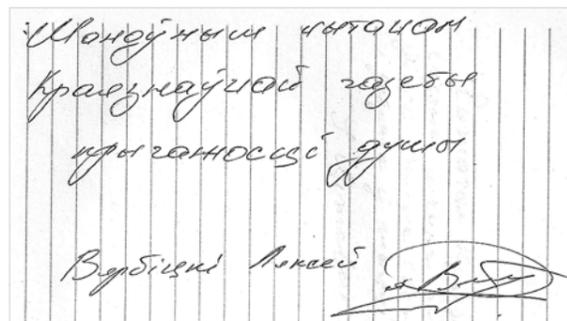
рыбут імпрэзы. Дзе сучасныя рыцары і панны набываюць у сучасных рамеснікаў пэўны прадмет, выраблены з захаваннем аўтэнтыкі. У нашым жа выпадку размова не ідзе аб продажы. Для пачатку неабходна, кажа Аляксей, каб людзі пабачылі ўнікальны пласт культуры, а потым ужо думаць, што рабіць з вырабамі далей. Зрэшты, дамо слова самому майстру.

– Калі настаўніца паказала Крыж

гісторыя нашых ювелірных вырабаў. І захацелася данесці да людзей тое, чаго яны не ведаюць. Напрыклад, скроневыя колцы, грыўны... Цяпер гэтага не носяць, нават не ведаюць аб тым. Мне захацелася, каб людзі ведалі сваю гісторыю – хаця б у такой тэматыцы, блізкай мне.

– А як выйшлі на іншага майстра – Кузьміча?

– Я задумаў працу з гарачымі эма-





Міністру культуры
Рэспублікі Беларусь
Б.У. Святлову

Паважаны Барыс Уладзіміравіч!

Дазволім выказаць свае ўражанні ад першага Нацыянальнага форуму «Музеі Беларусі», што адбыўся ў кастрычніку 2012 г. у г. Гродна, і некаторыя прапановы, якія, на наш погляд, павінны палепшыць вынікі наступных музейных форумаў.

Бясспрэчна, такая Акцыя з аднаго боку – ілюстрацыя дасягненняў музейнай справы краіны, а з другога – выдатная школа абмену вопытам і для навучання музейных супрацоўнікаў. За гады нашай асабістай працы з музеямі назапашаны пэўны вопыт стварэння новых экспазіцый, распрацоўкі перспектывы разгортвання сеткі музеяў, іх тэматычнай разнастайнасці, базавай падрыхтоўкі спецыялістаў, што дае падставу для папярэдняга аналізу гэтай спецыфічнай культуралагічнай дзейнасці і яе вынікаў, якія і былі адлюстраваны на першым Нацыянальным форуме «Музеі Беларусі».

Не лішнім будзе нагадаць, што з верасня 1996 года работа музеяў у краіне пачала рэгулявацца законам «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь», які разам з дадаткамі і новай рэдакцыяй (12 снежня 2005 г. і 6 ліпеня 2011 г.) вызначыў напрамку дзяржаўнай палітыкі ў сферы музейнай справы, сфармуляваў змест музейнай дзейнасці, зацвердзіў прынцыпова новую канцэпцыю музея і музейнага фонду, дэклараваў цэнтралізаваны ўлік музеяў усіх формаў уласнасці і стварэнне дзяржаўнага электроннага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь. Такая падзея ў культурным жыцці краіны не выпадковасць, яна была падрыхтавана ўсім 50-гадовым шляхам развіцця музейнай справы (пачынаючы з 1944 года) – скажам шчыра, развіцця, якое адпавядала патрабаванням існуючай сістэмы, яе пануючай ідэалогіі. Таму мы лічым рубжэ 1991 г. пачаткам **новага** этапу развіцця музейнай справы Беларусі, з новым статусам знаходжання яе ў культурнай прасторы ўжо незалежнай еўрапейскай краіны.

З'яўленне на гэтым этапе Нацыянальнага форуму музеяў – не толькі подых часу, але і вырашэнне звышзадачы – вырвацца з палону старых ідэалагічных формаў, дасягнуць якаснага ўзроўню працы ўсіх музеяў, незалежна ад іх накіраванасці і ведамаснай прыналежнасці. І далей – перагледзець сваю ролю ў грамадстве, выйсці за рамкі традыцыйных функцый і сістэм і павярнуцца тварам да працэсаў і з'яў, якія адбываюцца ў сучасным свеце. І яшчэ далей (канкрэтызуючы) – музей павінен быць уключаны ў культурнае жыццё грамадства, актыўна фармаваць яго нацыянальную,

гістарычную, культурную свядомасць, глыбока патрыятычныя пачуцці.

Як ні адна іншая ўстанова культуры, гэта можа і павінен рабіць музей, незалежна ад яго профілю і месца знаходжання. Шэраг музеяў праілюстраваў магчымасці на першым Нацыянальным форуме, распрацаваўшы новыя формы камунікацыі: музейна-педагагічныя заняткі, праграмы і нават аўтарскія метадыкі па рабоце з асобнымі катэгорыямі наведнікаў, арыгінальную рэкламную прадукцыю. Важным складнікам музейных дасягненняў з'яўляецца адносна новы для Беларусі від дзейнасці «музейная педагогіка».

Мэтанакіраваная падрыхтоўка музейных спецыялістаў вядзецца з 1992 года ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце, з 1994 года ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, з 2001 года – у Віцебскім дзяржаўным універсітэце імя П.М. Машэрава. Падрыхтоўку кадраў вышэйшай кваліфікацыі здзяйсняе аспірантура па спецыяльнасці «Музеязнаўства. Кансервацыя і рэстаўрацыя гісторыка-культурных аб'ектаў». Галіна культуры атрымала шмат адукаваных спецыялістаў з прысваеннем кваліфікацыі «музеязнаўца»! Але ўсё ж адчуваецца недахоп у іх, асабліва з улікам развіцця сеткі ведамасных музеяў (больш за 200), лепшыя з якіх наблізіліся па ўзроўні да музейных устаноў Міністэрства культуры. Патрабуюць больш пільнай увагі і музеі сістэмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (каля 1,5 тысячы), якімі апякуюцца больш на арганізацыйным, чым метадычным узроўні цэнтры турызму і краязнаўства на вучэнскай моладзі Міністэрства адукацыі.

Павялічылася колькасць прыватных музеяў: іх колькасць і якасная характарыстыка пакуль не паддаюцца вызначэнню. Безумоўным застаецца адно: сацыяльна-эканамічныя змены, якія адбываюцца ў грамадстве, у тым ліку развіццё турызму, прывядуць да значнага пашырэння сеткі гэтых музеяў, запатрабуюць пільнай увагі і дапамогі з боку дзяржаўных музейных устаноў.

Такім чынам, на **новым** этапе развіцця музейнай справы ў нашай краіне да ключавых праблем мы маглі б аднесці наступныя:

1) далейшае пашырэнне музейнай сеткі ў першую чаргу за кошт стварэння экспазіцый на гістарычна, этнаграфічна, культуралагічна абгрунтаваных аб'ектах асноўных турыстычных маршрутаў. Прыярытэт у гэтым можа быць адданы прыватнаму і грамадскаму сектару му-

зейнай справы, з пэўнаю метадычнай, кансультацыйнай дапамогаю рэгіянальных дзяржаўных музеяў. Апошняе патрабуе пашырэння гарызантальных сувязяў паміж музеямі, удасканалення дзяржаўнай сістэмы кіравання музейнай справай па вертыкалі;

2) галоўным недахопам матэрыяльна-тэхнічнай базы ўсіх музеяў краіны з'яўляецца адсутнасць спецыяльных сховішчаў (фондасховішчаў) для надзейнага захавання музейных прадметаў. Распрацоўка тыпавога фондасховішча музея, сістэмы аховы і жыццязабеспячэння музейных калекцый можа быць пастаўленай на першае месца **новага** этапу развіцця музейнай справы;

3) дзяржаўная фінансавая палітыка падтрымкі музеяў павінна заставацца прыярытэтнай для забеспячэння базавых музейных функцый, уключаючы камплектаванне асноўнага музейнага фонду (у т.л. па сучаснасці), і быць накіраванай на:

- стварэнне рынкавых гаспадарчых механізмаў, якія б стымулявалі музеі;
- удасканаленне падатковай палітыкі, фармаванне дадатковых ільгот;
- камерцыялізацыю асобных формаў музейнай дзейнасці;
- стымуляванне творчасці музейных супрацоўнікаў і заахвочванне музеяў.

Як можа быць заўважана, мы не закранулі шэраг важных музейных пытанняў, дастаткова востра абзначаных у многіх дакументах Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, мясцовых органаў улады, у тым ліку Дзяржаўнай канцэпцыяй развіцця музейнай справы. Сярод іх: удасканаленне экспазіцыйнай і выставачнай дзейнасці, развіццё прэзентацыйнай кансервацыі і рэстаўрацыі (комплекс пытанняў) і іншыя, якія маглі б быць уключаныя асобнымі тэмамі для абмеркавання музейнымі спецыялістамі на канферэнцыі (круглым сталае), прысвечанай вынікам першага Нацыянальнага форуму «Музеі Беларусі».

Аналіз жа вынікаў форуму дае падставу сцвярджаць, што многія музейныя праблемы, аб якіх вялася размова вышэй, пакрысе ўжо вырашаюцца (часцей ініцыятываю саміх музеяў). Гэта датычыцца ў першую чаргу музейна-камунікацыйнай сферы дзейнасці: палепшылася актывізацыя сувязяў з рознымі грамадскімі інстытутамі, адбываецца стварэнне адукацыйных праграм, выкарыстанне СМІ, рэкламы, удасканаленне музейнага сэрвісу, іншых камунікацыйных каналаў.

Форум і яго конкурсы высветлілі як праблемы, так і дасягненні па іх

вырашэнні. Усё гэта і патрабуе абмеркавання шырокай аўдыторыяй (у першую чаргу музейнай) на круглых сталах, канферэнцыях, у сродках масавай інфармацыі. Чаго, на жаль, мы не атрымалі ў выніку першага Нацыянальнага форуму.

На наш погляд, як членаў журы конкурсаў форуму, застаецца праблемным змешванне ў «адну кучу» вызначэнне пераможцаў па асобных намінацыях конкурсу. Непараўнальныя магчымасці вядучых музеяў краіны і музеяў раённага маштабу даюць нам падставу прапанаваць конкурсы будучых форумаў праводзіць па прыкладна наступнай градацыі:

- нацыянальныя музеі, запаведнікі і абласныя музейныя ўстановы;
- рэгіянальныя музеі і прыроўненыя да іх музейныя ўстановы;
- ведамасныя, прыватныя і грамадскія музейныя ўстановы.

Такая градацыя конкурсаў дазволіць больш аб'ектыўна падысці да вызначэння пераможцаў у адпаведнасці з магчымасцямі музеяў рознага ўзроўню.

Каштоўнасць нацыянальных форумаў як ілюстратараў дасягненняў і школы абмену вопытам музейных спецыялістаў, на наш погляд, стане больш значнай, калі Міністэрства культуры скіравала б іх правядзенне па новым тэматычным прынцыпе: кожны наступны форум павінен раскрыць адзін з напрамкаў музейнай дзейнасці на прыкладах найноўшых навукова-метадычных і тэхнічных падыходаў. Да прыкладу, форум дасягненняў музеяў: у навуковай і выдавецкай дзейнасці; у выставачнай рабоце (эксклюзіўныя і экспрэс-выстаўкі); па адкрытасці фонду; музей і яго наведвальнікі і інш. Такая канкрэтызацыя дасць магчымасць шырэй раскрыць патэнцыял музейнай сферы і кожнага музея паасобку, дапаможа галіне ў вызначэнні прыярытэтаў у адпаведнасці з патрабаваннямі часу. Невыпадкова Міжнародны фестываль музеяў «Інтэр-музей», які праходзіў у чэрвені ў Маскве ўжо чатырнаццаць разоў, сёлета меў тэматычны характар – «Музеі і турызм. Інтэграцыя музеяў у турыстычную індустрыю».

Нашы сустрэчы з удзельнікамі першага Нацыянальнага форуму «Музеі Беларусі» ў г. Гродна, абмеркаванні з імі яго вынікаў даюць спадзяванне на будучыя падобныя акцыі, пашырэнне кола міжнародных удзельнікаў форуму, грамадскае і прафесійнае абмеркаванне іх вынікаў, дакладнасць у вызначэнні пераможцаў новых конкурсаў на форуме.

3 павагаю –

Члены журы першага Нацыянальнага форуму «Музеі Беларусі»

Старшыня
ГА «Беларускі
фонд культуры»

У.А. Гілеп

Прафесар гістарычнага ф-та
Белдзяржуніверсітэта,
доктар гістарычных навук

А.А. Гужалоўскі



Ідэнтыфікацыя здымкаў польскага афіцэра

Гэтая гісторыя пачалася яшчэ ў 2007 годзе, калі ў Мёрах разбіралі стары будынак гасцініцы. Пра яе аўтар гэтых радкоў распавядаў і ў «Краязнаўчай газеце» (№ 2 за 2008 год). Коротка нагадаю тых падзеі. За падшыўкай шпалеры другога паверха рабочы камунгаса Віктар Лагун знайшоў пачак старых фотаздымкаў, якія і перадаў спачатку ў рэдакцыю раённай газеты, а потым яны трапілі ў гістарычны музей Мёрскай СШ № 3. Усяго было знойдзена 196 фотаздымкаў. Частка з іх была зробленая ў прафесійных майстэрнях, але

несла плён. Дзякуючы названым крыніцам удалося высветліць як прозвішча нашага «героя фотаздымкаў», так і лёс чалавека. На жаль, нашае меркаванне спраўдзілася: ён сапраўды аказаўся трагічным. Вось што нам стала вядомым на сённяшні дзень.

Нарадзіўся Эдвард Пянькоўскі 23 верасня 1902 года

У кароткіх біяграфічных звестках сказана, што харунжы Эдвард прымаў удзел у першым сілезскім паўстанні ў барацьбе за незалежнасць Польшчы. Уступіў добраахвотнікам, маючы яшчэ 17 гадоў, у войска польскае для абароны незалежнасці дзяржавы. Ваяваў у складзе 40-га Львоўскага пяхотнага палка з 1 жніўня 1919-га па 2 снежня 1921 года. Мужнасць у баях была адзначаная памятным медалём за вайну 1918–1921 гадоў і медалём дзесяцігоддзя заваёвы незалежнасці Рэчы Паспалітай. Далей яго вайсковая служба праходзіла ў 19-м батальёне КОП у Слабодцы, цяперашні Браслаўскі раён. У гэты час ён быў жанаты, сын Андрэй нарадзіўся ў Браславе ў 1930 годзе. На адным з непадпісаных здымкаў мы і бачым, хутчэй за ўсё, яго жонку з маленькім сынам; але, напэўна, пазней ён разышоўся з жонкай, бо на адным са здымкаў бачым, што заручальны пярсцёнак у яго на левай руцэ. І ў дакументах рэпрэсаваных сем'яў вайскоўцаў, якіх вывозілі ў 1940 годзе ў Сібір, Казахстан, не знаходзім сям'і Пянькоўскіх.

Уважлівы прагляд выцвілых і пажоўклых здымкаў пацвердзіў знаходжанне паручніка Эдварда ў Слабодцы, бо на адным з іх ёсць ягоная постаць на фоне возера і Слабодскага касцёла. На жаль, не ўсе вайсковыя дакументы захаваліся, не ўсё нам удалося адшукаць. Са знойдзенага мы ведаем, што батальён «КОП Слабодка» быў расфармаваны ў красавіку 1939 года і накіраваны да горада Аўгустова. 13 верасня 1939 года трэці батальён «КОПа Слабодка» праводзіў

баі з фашыстамі на Сувальшчыне. А пазней разам з трэцім пяхотным палком быў накіраваны на Валынь у раён горада Роўна, дзе 23 верасня непадалёк вёскі Радосын ён капітуляваў. Але лёс нашага героя быў іншым. У вайсковых дакументах адзначана, што 1 верасня 1939 года ён быў накіраваны ў распараджэнне батальёна «КОП Клецк». 17 верасня 1939 года пасля нападу СССР на Польшчу батальён, падпарадкаваны брыгадзе «КОП Палесце», пачаў паступова адступаць на поўдзень спачатку на Лунінец, потым Камень Кашырскі, Ратна, Шацк, апошні бой батальёна адбыўся 30 верасня. Большая частка вайскоўцаў трапіла ў палон, некаторая частка здолела выратавацца і перайсці да партызанскіх формаў барацьбы. Э. Пянькоўскі якраз у гэтых мясцінах трапіў у савецкі палон. Ваенпалонным ён знаходзіўся ў лагеры «Асташкоў» недалёка ад Калініна (цяпер Цвер, 200 км ад Масквы). 4 красавіка 1940 года паводле распараджэння кіраўніцтва СССР (І. Сталіна і наркама НКВС Л. Беры) пачаліся расстрэлы польскіх афіцэраў. У лагеры «Асташкоў» за месяц было расстраляна 6 300 ваенпалонных. У іх ліку быў і харунжы Эдвард Пянькоўскі. Толькі ў 1990 годзе было знойдзенае месца пахавання расстраляных польскіх афіцэраў.

Гэтая гісторыя, спадзяюся, яшчэ не поўная. Працягваецца пошук сына Эдварда Андрэя або іншых сваякоў. Пад пытаннем застаюцца і абставіны, калі і пры якіх былі схаваныя фотаздымкі ў гасцініцы ў Мёрах. Спадзяемся, і гэтыя загадкі будуць высветленыя.

Вітайт ЕРМАЛЁНАК,
кіраўнік археолага-
краязнаўчага гуртка
«Арганаўты мінулага»
СШ № 3 г. Мёры



Э. Пянькоўскі (справа) з сябрамі

Першапачатковае вывучэнне іх высветліла, што яны належалі паручніку жандармерыі КОП (корпус аховы пагранічнай). Большасць здымкаў была зробленая ў 1936–1939 гадах. З іх было бачна, што ўладальнік скончыў курсы ў Невярку ў 1936 годзе (Валынь, Заходняя Украіна). Многія здымкі былі пазначаныя гарадамі Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны: Клецк, Валожын, Гродна, Стоўбцы і іншыя. На здымках мы бачым вайскоўцаў на вучэннях, на адпачынку, пад час службы. Гэта своеасаблівы летапіс вайскоўца. Шмат здымкаў жанчынаў з розных месцаў Польшчы і Беларусі. На большасці жаночых здымкаў подпісы «найкаханейшаму, адзінаму ў свеце». Гэта сведчыць аб тым, што малады абаяльны афіцэр карыстаўся поспехам у жанчынаў. Пры першапачатковым даследаванні мала знайшлося сямейных здымкаў. Ёсць толькі некалькі здымкаў яго стрыечных сяспёр, якія жылі ў Радаме, Жэшове, Кабярцове, Кадлубове. Але ні на адным здымку няма ніводнага прозвішча, толькі імёны.

Нашае першапачатковае меркаванне было такім: паручнік Эдвард у 1939 годзе служыў у батальёне «КОП Малашкі», таму што адзін са здымкаў сябра Эдварда пазначаны подпісам «м. Лужкі». Верагодна, пасля нападу СССР 17 верасня 1939 года батальён Малашкі адступаў у бок Латвіі, дзе і быў інтэрніраваны, а ў 1940 годзе з далучэннем Латвіі да СССР былі польскія ваенныя трапілі ў савецкі палон. Намі было выказанае меркаванне, што лёс паручніка Эдварда хутчэй за ўсё склаўся трагічна. Ён мог быць расстраляны, як і большасць малодшых афіцэраў, у Катynie; або трапіўшы ў армію Андэрсана, зноў жа мог загінуць у Афрыцы або Італіі; або трапіўшы ў Армію Краёву (польскую партызанку часоў вайны), таксама мог загінуць. Такія высновы пасля папярэдняга вывучэння здымкаў.

А пазней пачаўся карпатлівы пошук, які доўжыўся амаль чатыры гады.

Праводзіць яго было складана, бо знаходзячыся ў Беларусі, цяжка было трапіць непасрэдна ў польскія вайсковыя архівы або знайсці неабходныя дакументы і кнігі. Спачатку мы пісьмова звярнуліся ў галоўны вайсковы архіў у Рымбертове каля Варшавы і музей пагранічнікаў у Гданьску, але ніякіх адказаў не атрымалі.

Далей была ўстаноўленая сувязь з таварыствам «Карта», якое займаецца зборам і ўвекавечаннем памяці рэпрэсаваных палякаў, інстытутам народнай памяці ў Варшаве, расійскім таварыствам «Мемарыял» і інш. Важную ролю ў пошуку адыграла таварыства «Браслаўчане» ў Варшаве на чале з іх старшыняй Уладзіславам Краўчуком і яго намесніцай Зоф'яй Пранеўскай-Важыньскай. Было наладжанае ліставанне з краязнаўцам з горада Клецка Андрэем Блінцом, які акурат у гэты час займаўся вывучэннем гісторыі КОПа «Клецк». Былі выкарыстаныя інтэрнэт-рэсурсы, атрыманыя выпіскі з кнігі І. Тухольскага «Забойства ў Катynie», «Медная», «Кніга польскіх ваенных пахаванняў. Том II», пазначаныя пачаткай Асташкова і г.д.

Праводзіць пошук было вельмі цяжка, таму што вайскоўцаў-пагранічнікаў з імем Эдвард было шмат як у Клецку, так і ў іншых батальёнах КОПа, але карпатлівая праца пры-

ў Лодзі. Бацька яго быў Антон, маці Гэлена з Кавальскіх. І сапраўды, пры больш уважлівым вывучэнні некаторых здымкаў з пахавання, на стужцы мы бачым надпіс на польскай мове «Памяць Антонего». Значыць, гэта было пахаванне бацькі Эдварда, на якім ён прысутнічаў і трымаў тую стужку. А на адным са здымкаў мы бачым Эдварда ў цывільнай форме з чорнай стужкай на рукаве і яго (хутчэй за ўсё) сяспёр і маці тудыса ў жалобным убранні. Адзін з такіх здымкаў на фоне, хутчэй за ўсё, іх сядзібы.

Ад 2012 года – у 2013-ы

Увесь 2012 год працягваўся па Жлобінскім раёне (праца такая ў карэспандэнта райгазеты, за што я ўдзячы лёсу). І так – ужо 23 гады. Але, што дзіўна, матэрыялаў для краязнаўчых тэмаў не меншае, іх усё больш. Увесь час – новыя знаёмствы. Вось, да прыкладу, некалькі з іх. Жлобінчанін Аляксей Мехаў – маёр МНС у адстаўцы, былы ліквідатар, інвалід. Збірае матэрыялы аб жлобінскіх ліквідатарах. У ліку яго родзічаў – былая партызанка, два «Праведнікі свету», чые імёны ўшанаваныя ў Іерусаліме. Аляксей цікавіцца гісторыяй свайго роднага краю. Часам яму ў рукі трапляюць рэчы, якім няма цаны. Напрыклад, выпадкова ён стаў уладальнікам старажытнага калёе (X–XII стагоддзяў), знойдзенага ў ваколіцах старажытнага Стрэшына (Жлобінскі раён). Але



кнігу «Жлобіншчына Праваслаўная», над якой працую ўжо звыш 20 гадоў (праца гэта бясконца).

Мікалай ШУКАНАЎ,
г. Жлобін

Аляксей падараваў яго Жлобінскаму дзяржаўнаму гісторыка-краязнаўчаму музею. Сёлета на Першым нацыянальным форуме «Музеі Беларусі» гэтая рэч выклікала вялікую цікаўнасць у музейных работнікаў, гісторыкаў, краязнаўцаў. Яшчэ адно цікавае для мяне знаёмства – з гамяльчанінам Юрыем Страдомскім, продкі якога, праваслаўныя святары, некалі служылі на Жлобіншчыне. Мінным летам мы з Юрам у Малевічах адшукалі адну з іх магілаў.

У 2013 годзе буду працягваць краязнаўчыя пошукі. Спадзяюся нарэшце выдаць



Майстар сцэнічнай прасторы

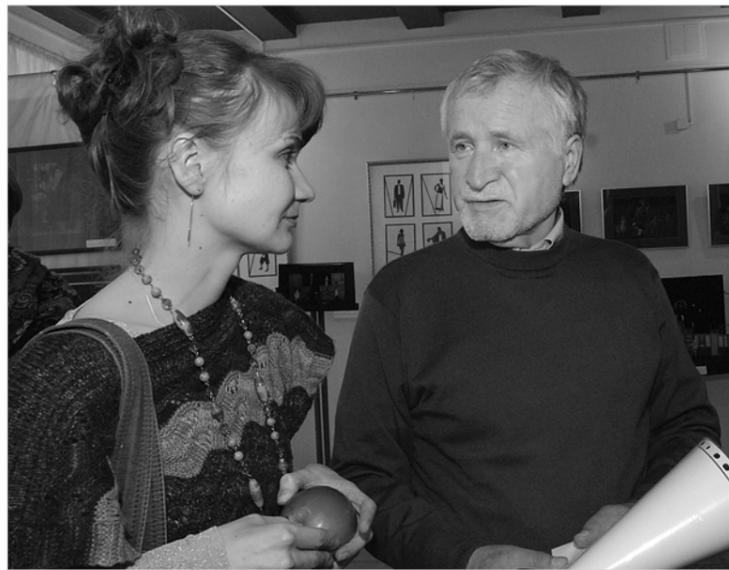
Галоўнаму сцэнографу краіны – галоўнаму мастаку Нацыянальнага тэатра імя Янкі Купалы, прафесару Акадэміі мастацтваў, народнаму мастаку Беларусі Барысу Герлавану 25 снежня споўнілася 75 гадоў.

Б. Герлаван працуе на першых тэатральных падмостках краіны вось ужо 50 гадоў. А пачынаў са сцэны ТЮГа, падпрацоўка ў якім пад час студэнцтва ў Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце стала лёсавызначальнай. Яна паўплывала на рашэнне перайсці на трэцім курсе з жывапісу на сцэнаграфію ў майстэрню Я. Чамадурава. Дыпломную

працу выконваў пад кіраўніцтвам знакамітага мастака П. Масленікава.

Б. Герлаван – цэлая эпоха ў гісторыі беларускага мастацтва (і не толькі). Ён – аўтар сцэнаграфіі і касцюмаў да многіх спектакляў тэатраў Беларусі, а таксама блізкага і далёкага замежжа. Але найперш ягонае імя стала сімвалам Купалаўскага тэатра і адметным своеасаблівым знакам якасці. Тут ён аформіў звыш 70 спектакляў, большасць з якіх увайшлі ў залату скарбонку беларускага тэатральнага мастацтва і адзначаныя шматлікімі прэміямі. Мастак з'яўляецца лаўрэатам Дзяржаўных прэміяў СССР (1985, за афармленне спектакляў

«Парог» і «Радавыя») і Рэспублікі Беларусь (1988, за афармленне спектакля «Мудрамер»), прэміі імя Е. Міровіча, уладальнікам «Крыштальнай Паўлінкі» (вышэйшай узнагароды Беларускага саюза тэатральных дзеячаў), кавалерам ордэна Францыска Скарыны. Сярод адметных узнагародаў – дыплом ЮНЕСКА «За дзейнасць па развіцці беларускай школы сцэнаграфіі». Выкладчыцкая праца майстра ў Акадэміі мастацтваў, дзе ён шчодро дзеліцца сваімі ведамі з будучымі сцэнографамі з 1991 года, у 2004-м адзначаная спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за ўклад у выхаванне творчай моладзі.



Барыс Герлаван з вучаніцай Валянцінай Праўдзінай (лаўрэатам прэміі І. Ушакова 2012 г.)

Пажадаем таленавітаму майстру сцэнічнай прасторы моцнага здароўя, творчага плёну і ўвасаблення новых

цікавых мастацкіх ідэяў і знаходак.

Наталі КУПРЭВІЧ
Фота аўтара

Нястомны руплівец беларускай культуры

Пад такую назвай у Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф. Карскага адбылася вечарына да 75-годдзя знакамітага беларускага культурнага дзеяча, заслужанага работніка культуры Беларусі Віктара Губіча. Імпрэза прысвечаная памяці знакавай асобы ў гісторыі не толькі Гродзенскай, але і беларускай, і нават польскай культуры, асабе неардынарнай, адоранай шматграннымі талентамі, сапраўднаму рупліўцу беларускай культуры.

Віктар Аляксандравіч нарадзіўся 15 снежня 1937 года ў вёсцы Лясковічы Бярэзінскага раёна ў шматдзетнай сям'і, дзе ён быў першынцам. Існуе паданне: калі нараджаецца чалавек, то на небе запальваецца зорка... Можна ўявіць, якой яркаю, прамяністаю была зорка, што паведаміла свету аб прыходзе такога цудоўнага, непаўторнага чалавека!

Хутка праляцелі школьныя гады. І вось хударлявы, рухавы, прыгожы юнак з русымі кучаравымі валасамі самастойна вызначыў свой жыццёвы шлях – прыехаў у Гродна і паступіў у культурна-асветнае вучылішча.

Тры гады прабеглі непрыкметна, але яго здольнасці да культурна-асветнай працы выявіліся і сфармаваліся ў гэты перыяд.

Маладым спецыялістам у 1957 годзе В. Губіч пачынае працаваць у Дзяржаўным сельскім клубе Зэльвенскага раёна. Але нядоўга. Наступныя тры гады давялося яму паспытаць і салдацкай кашы, стаптаць не адны салдацкія боты.

Пасля арміі вяртаецца ў Зэльвенскі раён і ўздываецца на больш высокую прыступку кар'ернай лесвіцы – становіцца дырэктарам Зэльвенскага РДК. Ужо там вызначыўся яго арганізатарскі талент, творчы падыход да любой клубнай справы. Са скасаннем Зэльвенскага раёна ў 1962 годзе жыццёвы шлях прывёў Віктара Аляксандравіча ў Вялікую Бераставіцу.

Менавіта гэты беларускі гарадок стаў вельмі важнай вехай у яго жыцці. Пра бераставіцкі перыяд жыцця віноўніка ўрачыстасці вялі рэй яго калегі. Адна з іх – былы галоўны спецыяліст упраўлення культуры Ніна Лапінская. Жыццёвы шлях В. Губіча ішлі побач з дарогамі Мікалая Пацэнкі, метадыста па захаванні гісторыка-культурнай спадчыны Бераставіцкага раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці, рэдактара-скаладальніка кнігі «Памяць. Бераставіцкі

раён», лаўрэата прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне», які таксама падзяліўся ўспамінамі. З Бераставіцы на імпрэзу прыехала і Ганна Геда, былы загадчык



Пад час вечарыны

аддзела культуры Бераставіцкага райвыканкама, якая расказала аб тамтэйшай спадчыне Віктара Аляксандравіча.

Творчыя здольнасці, якасці арганізатара В. Губіча былі заўважанымі і ацэненыя абласным кіраўніцтвам. Ён ужо меў вышэйшую спецыяльную адукацыю (ў 1969 годзе скончыў Маскоўскі інстытут культуры), дастатковы вопыт працы на розных пасадах, і гэта з'явілася асновай для запрашэння яго на пасаду намесніка начальніка ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама. Менавіта тут у поўнай меры раскрылася неардынарнасць асобы Віктара Аляксандравіча, яго прафесіяналізм і захопленасць любімай справай.

Нездарма кажуць, што звесткі жытых сведак заўсёды больш каштоўныя за афіцыйную інфармацыю з даведачных выданняў. Успаміны былых калег надалі нашай імпрэзе цёплы, душэўны характар і дапамаглі ўявіць постаць заслужанага работніка культуры Беларусі В. Губіча больш поўна і ўсебакова. А гэта і нядзіўна, бо былыя калегі Віктара Аляксандравіча – цікавыя, надзеленыя шматлікімі талентамі і неабыхавымі людзі. Успамінамі аб выбітным работніку культуры, чалавеку вялікага сэрца і шчодрой



душы, сапраўдным інтэлігенце і элегантным мужчыне падзяліліся былыя начальнікі культуры Гродзенскага аблвыканкама Вячаслаў Брыкач, Алесь Лойка, былы дырэктар Гродзенскага абласнога навукова-метадычнага цэнтра народнай творчасці і культасветработы Марк Коп, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, намеснік дырэктара Гродзенскага каледжа мастацтваў Уладзімір Сяргейчык, выкладчык Гродзенскага музычнага каледжа Мікалай Бянько, вядомы беларускі літаратуразнавец Аляксей Пяткевіч, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Ганна Стрыха, заслужаны настаўнік Беларусі, былы выкладчык Гродзенскага каледжа мастацтваў Ніна Жыткова, былы начальнік аддзела ўстано-

ваў культуры, народнай творчасці і мастацтва ўпраўлення культуры аблвыканкама, паўвека жыцця якой аддадзена культуры Гродзеншчыны, найбліжэйшы паплечнік, аднадумец і сябар Зінаіда Арцуховіч.

Аповед пра чалавека, улюбёнага ў беларускую культуру, быў бы няпоўны, калі б на імпрэзе не загучала наша родная песня. Сапраўдным аздабленнем вечарыны стала выступленне народнага хору Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа (дарэчы, лаўрэата Рэспубліканскага конкурсу харавых і аркестравых калектываў) пад кіраўніцтвам М. Бянько.

Значна дапоўніла і раскрыла вобраз светлага і глыбіннага чалавека В. Губіча слайд-прэзентацыя, падрыхтаваная бібліятэкарам аддзела краязнаўства Вольгай Буцько.

Пад час мерапрыемства дзейнічала кніжна-ілюстрацыйная выстаўка, на якой былі прадстаўлены каштоўныя дакументы аб жыццёвым і творчым шляху юбіляра, яго ўзнагароды. Па краязнаўчым каталозе ўдалося выявіць інтэрв'ю і артыкулы самога Віктара Аляксандравіча. Сярод іх – артыкул да 60-годдзя заслужанага дзеяча культуры БССР Аляксандра Шыдлоўскага, пра творчасць народнага ансамбля песні і танца «Нёман», інтэрв'ю аб дзейнасці і перспектывах развіцця ўстановаў культуры Гродзеншчыны, аб цэнтралізацыі клубных устаноў культуры, аб I фестывалі фальклорнага мастацтва. Безліч артыкулаў прысвечана шматлікім абласным культурным акцыям, ініцыятывам, арганізатарам і нават рэжысёрам якіх быў В. Губіч.

Выстаўка аздабленая і разнастайнымі фотаздымкамі, якія ўзнаўляюць чыноўніцкую службу, творчае жыццё і рэдкія хвіліны вольнага часу Віктара Аляксандравіча.

Знаёмства з выстаўкай дало магчымасць удзельнікам вечарыны знайсці на фотаздымках паплечнікаў, калег, а камусьці і сябе, уласныя артыкулы, якія дапамаглі ўгадаць творчыя здабыткі і поспехі, сваю працоўную і творчую дзейнасць, якая складала нялёгкае, але цікавае, насычанае і, з вышыні пражытых гадоў, безумоўна, шчаслівае жыццё.

Любоў ТУРМАСАВА,
загадчыца аддзела
краязнаўства Гродзенскай
абласной навуковай бібліятэкі
імя Я.Ф. Карскага



Талент яркі, адметны

Споўнілася 65 гадоў з дня нараджэння вядомага беларускага пісьменніка і драматурга, публіцыста і літаратурнага крытыка, перакладчыка, нашага знакамітага земляка Васіля Ткачоў.

Васіль Юр'евіч – майстар у многіх жанрах, ён аўтар рамана, дзясятка п'есаў, аповесцяў, апавяданняў, гумарэсак, шматлікіх публіцыстычных твораў, кніг для дзяцей. А колькі ў гэтага пісьменніка розных узнагародаў і ганаровых званняў, якія сведчаць аб прызнанні яго і дзяржавай, і шырокай грамадскасцю не толькі нашай краіны!

Творы В. Ткачоў перакладаліся на рускую, украінскую, польскую, туркменскую, удмурцкую і марыйскую мовы. У шматлікіх прафесійных і народных драматычных тэатрах Беларусі, Расіі і Казахстана, на тэлебачанні і радыё ажыццёўленыя пастаноўкі спектакляў па п'есах драматурга В. Ткачоў. Асобныя апавяданні пісьменніка ўключаны ў чытанкі для вучняў малодшых класаў.

...Нарадзіўся В. Ткачоў 1 студзеня 1948 года ў вёсцы Гута на Рагачоўшчыне. Са школьных гадоў палюбіў кнігу, прыгожае пісьменства, адчуў «творчы зуд», быў актыўным селькорам раённых, абласных і рэспубліканскіх газет, а потым напісаў апавяданне, якое надрукавала «Вясёлка». З яго і пачалася літаратурная дзейнасць.

Пасля заканчэння школы таленавіты юнак некаторы час працаваў у раённых газетах. Затым былі служба ў Савецкай Арміі, у тым ліку і на касмадроме Байканур інструктарам палітаддзела, вучоба на факультэце журналістыкі Львоўскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча. Служыў ваенным карэспандэнтам у Сярэдняй Азіі. З 1980 года жыве і працуе ў Гомелі: карэспандэнт шматтыражкі «Сельмашавец», стыліст і спецыяльны карэспандэнт абласной газеты «Гомельская праўда», у 1989–2005 гадах старшыня Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў. З 1989 года – сябра Саюза пісьменнікаў СССР і БССР. Цяпер – сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі і Саюза тэатральных дзеячаў.

Паўстагоддзя шчыруе В. Ткачоў на ніве роднай літаратуры. Яго творы па-ранейшаму ўражваюць навізной, актуальнасцю, майстарствам. Пра гэта сведчыць і наступнае. Нядаўна саюз пісьменнікаў правёў апытанне ў бібліятэках краіны з мэтай выявіць, хто з беларускіх аўтараў найбольш папулярны і запатрабаваны ў чытачоў. Прыемна, што ў гэты спіс увайшоў і наш герой.

На першы погляд можа падацца, што ўсё яму даецца лёгка ў жыцці. Захацеў – напісаў,

захацеў – выдаў, захацеў – паставілі спектакль... Гэта зусім не так. В. Ткачоў, вядома ж, мае яркі талент, адметны, але ж ён і працаўнік вялікі! І яшчэ ёсць у яго адна рыса – дабрыня. Побач з ім заўсёды адчуваеш сябе ўтульна, лёгка.

Да юбілею пісьменніка ў мінскім і гомельскім выдавецтвах выходзяць яго новыя кнігі «Высокі страх» (апавяданні для дзяцей) і «Варона» (аповесці, апавяданні, гумарэскі). Значыць, В. Ткачоў зноў парадуе чытачоў – шматлікіх прыхільнікаў сваёй мнагаграннай і адметнай творчасці. А мы пажадаем свайму слаўнаму земляку моцнага здароўя і сіл, каб ён стварыў яшчэ столькі ж добрых кніг, колькі яму споўнілася гадоў!

Міхась СЛІВА



В. Ткачоў пад час сустрэчы з маленькімі чытачамі.

Васіль ТКАЧОЎ

Перахапіла

Валянціна вярталася з базара, таму, вядомая справа, рукі ў яе былі занятыя сумкамі з рознымі пакункамі. На аўтобусным прыпынку жанчына з палёгкай уздыхнула: на лаве якраз мелася адно вольнае месца, і таму яна мела магчымасць даць рукам паслабленне – села, а сумкі паставіла на калені. Патрэбны аўтобус затрымліваўся. Валянціна асабліва і не спяшалася. Жыве адна, а дзень нараджэння ў яе толькі заўтра, таму яшчэ паспее падрыхтавацца, каб чынна і годна сустрэць гасцей. Абяцалі быць супрацоўнікі аддзела.

А вунь і ён, патрэбны аўтобус. Пара ўставаць. Жанчына ўзяла ў рукі сумкі і накіравалася бліжэй да месца, дзе звычайна спыняецца транспарт. Стаіць. Чакае. І тут бачыць, як да аўтобуса бяжыць што сілы мужчына, а за ім гоняцца два маладзенькія міліцыянеры. Ловяць, значыць, уцекача-злачынцу. Так падумала яна, Валянціна. Не помніць і сама, як кінула яна сумкі на дол і шырока растапырыла рукі. Мужчына так і ўляцеў у яе абдымкі.

– Стаяць! – загадала. – Папаўся!..

Мужчына не мог зразумець, што адбываецца. Пакуль ён ачوماўся, міліцыянеры прабеглі міма, ускочылі ў аўтобус, таго неўзабаве і след прастыў. Толькі цяпер Валянціна здагадалася, што адбылося. Перастарался, адным словам. Яна гучна засмяялася і папрасіла прабачэння ў мужчыны. Той жа таксама ўсміхнуўся ў адказ:

– Бывае. – І прапанаваў свае паслугі: – Вам, можа, дапамагчы сумкі несці?

– Ну, калі не цяжка... – спярша сумелася Валянціна, а потым паціснула плечуком.

– А мне няма куды спяшацца. Не ведаю, навошта я так ляцеў на злом галавы да таго аўтобуса? Хаця, кажуць, што ні робіцца, усё да лепшага... – шматзначна паціснуў ён плячыма і згроб у адну руку ўсе яе сумкі, загадкава паглядзеў на жанчыну. – Загадвайце, куды несці?

– Дамоў... – ціха і сарамліва прамовіла тая.

– Дамоў дык дамоў! – бадзёра адказаў і дапамог увайсці ў салон аўтобуса, што акурат падшоў, Валянціне.

З таго дня на базар яны ходзяць разам і ездзяць толькі на тым нумары аўтобуса, які стаўся шчаслівым для іх абодвух.

Ад 2012 года – у 2013-ы

Ніводнага дня не прайшло без пошуку. Штодзень былі і адкрыцці: у лясных ды інтэрнэтаўскіх нетрах, у Дзяржархіве і пад час сустрэчаў з людзьмі, у сумеснай працы з маскоўскімі гісторыкамі. Самае значнае, што ўдалося зрабіць агульнымі намаганнямі, – падрыхтаваць да друку кнігу дакументаў і ўспамінаў пра Асвейскую трагедыю, якая ўжо хутка выйдзе ў Маскве. Праца была вельмі складанай на розных этапах з-за асаблівасцяў нашага геаграфічнага становішча на стыку розных краінаў.

Яшчэ адзін напрамак плённага пошуку – завершаная сістэматызацыя матэрыялаў па гісторыі праваслаўных святыняў Верхнядзвіншчыны; знойдзенае апублікавалі ў серыі артыкулаў раёнкі.

Прымаў удзел у міжнародных імпрэзах па тэматыцы войнаў 1812 і 1941–1944 гг. у Мінску і Віцебску, дзе выступаў з дакладамі.

Вандровак, насычаных падзеямі і знаходкамі, не злічыць. З найбольш памятных – самыя складаныя альбо экзатычныя з-за зімовых начлегаў у лесе, блуканні і рызыкаўных пераправаў.

У мінусе ёсць адно. Не ўдалося з трох спробаў знайсці ды надзейна прывязаць да карты гарадзішча ў вялікіх лясах наваколя балота Ваданоссе. Праца лесагаспадарнікаў, баброў і часу праз дзесяцігоддзі так моцна змянілі мясцовасць, што нават здымкі з космасу не дапамагаюць знайсці тое, што ўжо было знойдзенае (і гэта крыўдна!) у 1981 г.

Першы квартал 2013-га будзе заняты працай па падрыхтоўцы да мерапрыемстваў



міжнароднага маштабу, прысвечаных 70-годдзю Асвейскай трагедыі. Гэтую падзею адзначым не толькі круглымі сталамі, конкурсамі ды канферэнцыямі: дзякуючы карпатлівай дзейнасці нядаўна створанай грамадскай арганізацыі «Павышэнне статусу ўцалелых жыхароў спаленых вёсак» (у аргкамітэт якой уваходжу) і найперш арганізатарскім здольнасцям сп. Н. Кірылавай удалося праз нямецкія фонды аказаць грашовую дапамогу амаль 200 жыхарам «вогненых» вёсак Асвейшчыны.

Пастараемся завяршыць працу па летапісе каталіцкіх святыняў нашага краю.

Справа, якая распачатая, але не будзе завершаная з-за сваёй маштабнасці ў наступным годзе, – збор матэрыялаў для ілюстраванага мартыралогі населеных пунктаў нашага Прыдзвіння.

Будзем шукаць і адшукаем гарадзішча.

З калегамі-бяссрэбранікамі ў кантакце. На жаль, мы ўсе, ахвяры ўласнага захаплення, загрузаныя справамі і, акрамя энтузіязму, большасць з нас не мае матэрыяльнага ўзбраення, якое зрабіла б пошукавую працу больш эфектыўнай. Без дапамогі калегаў не ўдалося б напісаць шмат якіх персаналіі. Перад некаторымі я ў доўгу, бо не дае прадыху злы вораг – цэйтнот. Выбачаюся як даўжнік і шчыра дзякую ўсім, не называючы імянаў, за дапамогу ў агульнай справе стварэння летапісу нашай Радзімы. Гэтая справа не мае канцавога супынку.

Антон БУБАЛА,
г. Верхнядзвінск

У тэатры «Зьніч»

Тэатр аднаго актёра «Зьніч» запрашае на спектаклі ў новым годзе!

14 студзеня для маленькіх глядачоў на сцэне монаспектакль – філасофская казка «Маленькі анёлак» паводле вершаў Кармэн Барнос дэ Гаштольд. Выканаўца – Раіса Астраздзінава.

Увечары на сцэне монаспектакль «Нобіль – Барвяны ўладар» паводле аповесці Уладзіміра Караткевіча «Сівая легенда». Выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

15 студзеня на сцэне разыграюць лялечны монаспектакль «Ярык і Дракон». Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Леанід Сідарэвіч.

17 студзеня ўвазе глядачоў прапануецца драматычны монаспектакль «Абранніца» паводле «Маленькіх трагедый» Аляксандра Пушкіна ў перакладзе Рыгора Бардуліна. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева.

18 студзеня тэатр запрашае на лялечны монаспектакль «Ярык і Дракон». Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Леанід Сідарэвіч.

21 студзеня на сцэне адбудзецца незвычайная гісторыя з сябрамі хлопцам Марцінам і катом Максімам у спектаклі «Граф Глінскі-Папялінскі». Выканаўца – Вячаслаў Шакалідо.

У вяртанай праграме спектакль «Красёны жыцця» паводле вершаванага рамана Якуба Коласа «Новая зямля». Выканаўца – Алесь Кашпераў.

23 студзеня маленькіх глядачоў запрашаюць на монаспектакль «Мой Маленькі прынц» паводле Антуана дэ Сэнт-Экзюперы і вершаў Беранжэ ў перакладзе Ніны Мацяш. Выканаўца – Раіса Астраздзінава.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтру касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15 гадзіне, вечаровыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне (017) 331-75-53.



Ад такіх – і вершы, і святло...

Леакадзія Булаўская *жыве ў Мёрах, піша вершы па-беларуску і па-руску, яе творы часцяком друкуюцца на літаратурнай старонцы раённай газеты, а нядаўна яна выдала зборнік «Рубиновый серпантин». Мае землякі любяць яе, а творчасць паважаюць. Сёння хачу пазнаёміць з нашай паэткай чытачоў «Краязнаўчай газеты». Напачатку я напрасіла Леакадзію Адольфаўну расказаць пра свае карані.*

– Мае вытокі з Асіповіцкага раёна, раней гэтая мясцовасць адносілася да Старадарожскага раёна. Тата працаваў бухгалтарам, асноўным жа заняткам мамы была сям'я. Дзяцей было пяцёра. Заключыла Дараганаўскую сярэднюю школу, дзе класным кіраўніком была родная сястра Міхася Лынькова – Ганна Ціханаўна. Выкладала яна родную мову і літаратуру, паліграфію прыватна любіла, а пачаўшы вучыцца да сваіх прадметаў.

Пасля заканчэння тэхналагічнага інстытута ў Мінску Л. Булаўская атрымала прафесію мебельшчыка. У 1970 годзе разам з мужам Валерыем Барысавічам, выпускніком гэтага ж інстытута, прыехала ў Мёры на працу. Спачатку працавала інжынерам-тэхнолагам дрэвапрацоўкі, галоўным інжынерам, начальнікам участка РКБА, потым інжынерам-эканамістам у будаўнічай арганізацыі. З 1984 па 2000 год загадвала трыкатажным атэлье. У 2001 годзе пайшла на заслужаны адпачынак. Тройчы яе выбіралі дэпутатам Мёрскага гарсавета.

Жывучы ў Мёрах з 1970 года, Леакадзія Адольфаўна па праве лічыць гэты горад сваёй другою радзімай. А вершы яна пачала складаць адносна нядаўна – з 2003 года.

– Першы верш, – прыгадвае жанчына, – пісала, седзячы каля вакенца і разглядаючы лістападаўскія кусты ў шэрані.

Суб'яднае жартуе аўтаэпіграмай: «*Я не Колас, не Купала і не Багдановіч. Мая мама – Мазуркевіч, бацька мой – Ждановіч*». Вершы ў Леакадзіі Адольфаўны чудаўныя, спеўныя, мілагучныя.

Калі вершаў набіралася і захацелася падзяліцца імі з іншымі, яна на камп'ютары размяркоўвала іх па раздзелах. У выніку атрымалася самаробная кніга ў 10-і асобніках. Не для продажу. Адзін з такіх «натруджаных» асобнікаў дастаўся і мне. А ў 2006 годзе Л. Булаўская выдала свой «Рубиновый серпантин». У ім ёсць такія словы: «*Гэтую кнігу я стварыла дзякуючы настойлівасці і маральнай падтрымцы добрага чалавека – Валянціны Канстанцінаўны Гайлеш, за што ёй вельмі ўдзячная. А яшчэ ўдзячная за маральную падтрымку мужу і сваім дзецям*». У выданні кнігі фінансавую дапамогу аказала аўтарцы яе малодшая сястра Эмілія.

Верш, на думку паэтки, – гэта песня душы, толькі з рознаю мелодыяй. Піша яна, калі нешта захапляе, уражае. Як толькі пачуцці перапаўняюць – верш нараджаецца ў адзін момант.

– Калі пішаш вершы, – адзначае жанчына, – як быццам знаходзішся на споведзі. Іх складаеш, калі трэба выгаварыцца ці атрымаць разрадку. Бывае і так: з'яўляецца праблема, напішаш пра яе верш, і тая раптоўна знікае, быццам лядыш растае пад палкім сонцам.

Леакадзія Адольфаўна ў падарунак да юбілею сястры Эміліі стварыла фотаальбом з вершамі. Сястру ўразіў падарунак.

З беларускіх аўтараў жанчыне даспадобы Якуб Колас. Чытае з асалодай лірычныя вершы Янкі Купалы. З рускай літаратуры – Пушкін, Ясенін, Някрасаў, Рубальская. З землякоў, аўтараў «раёнкі» – Браніслаў Мароз, Канстанцін Карнялюк.

Суб'яднае прысвячае вершы родным людзям, якіх у яе багата. У сям'і выраслі сын Дзмітрый і дачка Алёна. Жывуць у Мёрах. Радасць і шчасце прыносяць чацвёра ўнукаў – тры хлопчыкі і дзяўчынка.

Яе дэвіз – не падаць духам, паўсюль шукаць выйсце.

– А калі выйсця няма? – пытаюся.

– Усё роўна не падаць духам.

Праводзіць мяне Леакадзія Адольфаўна добразычлівай усмешкай, і я перакананая, што ад такіх людзей – і вершы, і святло.

Алена БАСІКІРСКАЯ,
г. Мёры

Леакадзія
БУЛАЎСКАЯ

Бабулін абрус

*Расцілаю бабулін абрус
На дубовай сямейнай
сталешні.*

*Я радню на бяседа зьяру
Пад сквірчанне
вясковай яешні.*

*Келіх з мёдам па крузе плыве,
Нібы лодка па хвалях
гаворкі.*

*Лёгкі звон у маёй галаве.
Эх, абрус, ільняныя зоркі!*

*Аразмова цячэ ручаём,
Усплываюць далёк карціны,
Што жыццё напісала
пяром.*

*Эх, абрус, мой лянок
былінны!*

*Ахінае твая цеплыня,
Песняй словы гучаць
аб родным.*

*То, бабулечка, мудрасць твая.
Ах, абрус, зайседа ж
ты годны!*

Навагоднія летуценні

*Іскрыцца шэранем ялінка
У празрытай чысціні,
Яе бухматая галінка
Вітае зорку ў вышыні.*

*Пяе сусвет
крыштальным звонам,
Ў бурытын прыбраўся
небасхіл.*

*Бязважкае гучанне бомаў –
Як летуценні, як эфір.*

*Стары пражыты
год-адходнік
Рукой ласкавай памахаў –
Свайму нашчадку маладому
І плённу, міру пажадаў.*

*Бруцця мары, успаміны,
Імгненні радасных падзеяў.
Дрэйфуе лёс, абходзіць міны
На хвалях музыкі надзеяў.*



(Заканчэнне. Пачатак у №№ 46–48 за 2012 год)

Сышлі ў СССР Іван Сачко і Пётр Троска. У кнізе памяці Томскай вобласці чытаем: «Сачко Іван Георгіевіч нарадзіўся ў 1903 г. у Мінскай губерні Наваградскага павета ў в. Кайшоўка. Беларус, адукацыя сярэдняя, беспартыйны, праца ў Інвентарызацыйным атрадзе пасёлка Купіна, начальнік. Пражываў: Томская вобласць, Купінскі раён, пасёлак Купіна. Арыштаваны 11 верасня 1937-га як удзельнік «Польскай арганізацыі Вайсковой». Прысуджаны 26 кастрычніка 1937 г. да расстрэлу. Расстраляны 9 кастрычніка 1937 г. Рэабілітаваны ў верасні 1957 г.»

Пётр Кліменцьевіч Троска пасля вайны вярнуўся на радзіму. Жыў і працаваў у Баранавічах.

У другой палове 1920-х гг. у Кайшоўцы з'явіліся асаднікі, былыя салдаты Пілсудскага. Гэта ім урад Польшчы аддаў зямлю графіні Патоцкай. Кайшоўскія бабулі яшчэ памятаюць сем'і Іосіфа Гарліцкага, Адама Мялешкі, Уладзіміра Туровіча, Баляслава Чабоцькі, Вацлава Эдэльмана, Яўгена Сечкі. Новая ўлада суровай зімою 1939–1940-га выслала іх на пасяленне ў Архангельскую вобласць. Ім пашанцавала. У верасні 1941 г. савецкі ўрад амніставаў гэтую катэгорыю польскіх рэпрэсаваных, і яны праз Іран дабраліся да Еўропы, акупаванай на той час фашысцкай Германіяй. Некалькі гадоў таму з Англіі прыежджаў у Кайшоўку ўнук Туровіча выканаць наказ дзеда – пакланіцца роднай зямлі.

Быў у Кайшоўцы яшчэ адзін асаднік, які хутка стаў багатым абшарнікам. Гэта Зыгмунд Квяткевіч, якога ў вёсцы звалі – «Глухі».

Вось што напісаў яго сын Рычард: «Квяткевіч Зыгмунд Марыян Іосіф Дамінік герба «Грыф» (1901.08.04 – 1993.06.01), уладальнік маёнтка Кайшоўка Наваградскага павета. Нарадзіўся ў Падгайцы, у Польшчы. Пад час вучобы ў Львове прымаў удзел у саўтскай руху. Пасля заўчаснай смерці бацькі клопат аб выхаванні дзяцей лёг на маці, якая працавала ў сярэдняй школе Львова выкладчыкам агульных моваў. 17-гадовым вучнем прымаў удзел у абароне Львова у час польска-савецкай вайны. Страціў слых ад кантузіі. Нягледзячы на гэта зноў з'явіўся ў войска ў 1920 г. У войску скончыў курс і атрымаў афіцэрску ступень, адзначаны Крыжам Мужнасці за ўдзел у абароне Львова. Пасля дэмабілізацыі, вывучэння і набыцця сельскагаспадарчай практыкі ў 1927 г. атрымаў воінскі надзел у Кайшоўцы. Праз некалькі гадоў першапачатковы надзел каля 20 га змог павялічыць да 75 га. Разам з вырошчваннем жыта заняўся гадоўляй кароваў: масла і сыры прадаваў у Наваградку. Атрымаў у Кайшоўцы зямлю, парэзаную ірвамі і непрыдатную. З. Квяткевіч здолеў паставіць гаспадарку на высокі ўзровень (ураджай жыта даходзіў да 25 ц/га, каровы (40 галоў) давалі 5 500 літраў малака ў год). 30 чэрвеня 1933 г. ажаніўся з Антанінай Ждан, дачкою суседняга памешчыка з Шчонава. У верасні 1939 г. знаходзіўся на Падгаллі; жонка з сынамі была ў маёнтку бацькоў, а потым прыехала ў Наваград, адкуль ёй удалося ўначы дабрацца да Буга, да мяжы Падгаллі, дзе знаходзіўся муж. У 1947 г. Квяткевічы перабраліся ў Аполе, дзе Збігнеў працаваў бухгалтарам, а жонка – настаўніцай».



Зыгмунд Квяткевіч

(Заканчэнне на стар. 8)

Продак прыкмячаў

Студзень – году пачатак, а зіме – сярэдзіна.

Студзень зямлю студзіць.

Студзень хаты студзіць – рана гаспадароў будзіць.

Калі ў студзені дажджы – добра не ждчы.

Як студзень цёплы на лік, дык завідны сакавік.

Студзень лагодны – будзе год плодны.

Калі студзень добра марозіць, селянін лучынку паліць і дровы з лесу возіць.

Калі студзень імглісты – мокры год, калі халодны – позняя вясна і халоднае лета.

Шэры студзень – збожжу бяда.

У студзені холадна – ліпень сухі і гарачы і грыбоў не будзе да восені.

У студзені ўтвараецца шмат частых і доўгіх ледзяшоў – будзе добры ўраджай.

Пракоп (3 студзеня) па снегу ступае, дарогу капае.

Святога Раство (7 студзеня) – людзям прыгаство.

На святога Сцяпана (9 студзеня) вышэй слуга за пана.

На Марка (17 студзеня) правяралі насенне морквы.

Трашчы не трашчы – ужо прыйшлі Вадахрышчы (19 студзеня).

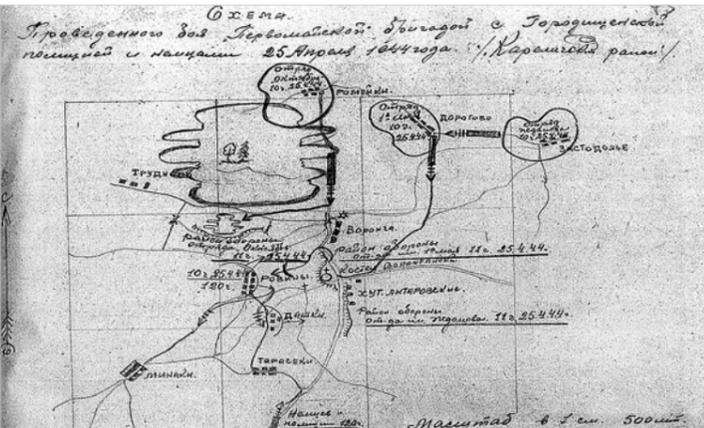
Аксіння (24 студзеня) дарогу перамяце, а корм падмяце.

**(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7)**

1939 г. 17 верасня. Пад вечар з боку Асташына ў Кайшоўку ўступіў кавалерыйскі атрад Чырвонай Арміі. Мясцовыя камуністы ўжо арыштавалі і замкнулі ў склепе святара Любніцкай царквы, уладальніка маёнтка Сэрвач Галацінскага і некаторых асаднікаў. Камандзір загадаў вызваліць затрыманых.

У 1940 г. у Кайшоўцы ствараецца калгас. Яму далі назву «Першае Мая». Старшынёй абралі Івана Фёдаравіча Гладкага. Гісторыя не дала часу для мірнага жыцця. У чэрвені 1941 г. нямецкі салдат ступіў на кайшоўскую зямлю.

17 аднавяскоўцаў разам з асейшымі ў вёсцы чырвонаармейцамі, што патрапілі ў акружэнне, сышлі ў лес, сталі касцяком партызанскага атрада «Першага Мая». Гэта Іван Сцяпанавіч Бында, Іосіф Лявонавіч Будзейка (загінуў), Леанід Цімафеевіч Водчыц, Аляксандр Іванавіч Гладкі, Павел Андрэевіч Гладкі (загінуў), Пётр Іванавіч Гладкі, Фёдар Фёдаравіч Гладкі, Рыгор Фаміч Давыдчык (загінуў), Аляксандр Радзівонавіч Зюсько, Мікалай Пятровіч Кадан, Павел Андрэевіч Карповіч, Мікалай Сільвестравіч Качкарык, Дзмітрый Антонавіч Хвацкай, Іосіф Яфімавіч Хвацкай, Мікалай Кліменцьевіч Троска, Павел Цімафеевіч Троска, Пётр Цімафеевіч Троска. Першым камандзірам атрада быў лейтэнант Віктар Золатаў, які загінуў у самым пачатку дзеяння атрада. Пасля атрад узначаліў Мікалай Сяргеевіч Заруднеў, забіты ў баі за маёнтка Сэрвач 9 верасня 1942 г. Пахаваны ў Цырыне на вайсковых могілках. Да расфармавання Першамайскай брыгады ў ліпені 1944 г. камандаваў атрадам Іван Якаўлевіч Чумачэнка.



За час нямецкай акупацыі былі спаленыя нявінныя жыхары вёскі Іван Уладзіміравіч Кадан, Сямён Паўлавіч Сачко, Васіль Саладуха, Ганна Антонаўна Саладуха, Мікалай Васільевіч Саладуха; расстраляныя Павел Паўлавіч Руды, Мікалай Цімафеевіч Руды, Аляксандр Юсцінавіч Сяргееў, Марыя Севасцяняўна Качкарык, Сцяпан Васільевіч Кадан, Іван Фёдаравіч Гладкі, Павел Цімафеевіч Гладкі, Мікалай Антонавіч Маладзецкі.

8 ліпеня 1944 г. Кайшоўка была вызвалена ад фашысцкіх акупантаў. Але вайна не скончылася для многіх аднавяскоўцаў, якія былі прызваныя на фронт у тым годзе – дадому вярнуліся нямногія.

Пачалося мірнае жыццё. У 1952 г. быў адноўлены калгас «Першае Мая». Старшынёй абралі Юльяна Сямёнавіча Сыча. Яго намеснікам – сябра па партыйнай ячэйцы Язэпа Яфімавіча Маладзецкага. Два гады да 1956 г. узначальваў калгас загадчык Карэліцкага аддзела адукацыі Канкорд Ясевіч. З восені 1956 г. бяззменна кіраваў гаспадаркай Пётр Майсеевіч Шчарбакоў. Пры ім вёска і калгас дасягнулі небывалага росквіту. Былі пабудаваныя новая школа і Палац культуры з бібліятэкай, адкрыты вузел сувязі, ФАП, 2 крамы, музычная школа, камбінат бытавога абслугоўвання, стадыён. Мінск і Кайшоўку звязалі аўтобусны маршрут. Колькасць жыхароў вёскі перавысіла 700 чалавек. Здавалася, што такая дынаміка не зменіцца.

З канца 1970-х карціна пачала мяняцца. Старэйшае пакаленне сыходзіла з жыцця, моладзь з'язджала ў гарады. Вёска перайшла ў шэраг «неперспектыўных».

Але вёска не павінна знікнуць з карты Беларусі. 510-гадовая гісторыя Кайшоўкі павінна быць не толькі падставай для святкавання, але і наказам аднавяскоўцам, якія жывуць там, і выхадцам з вёскі, іх дзецям ды ўнукам памятаць і берагчы Кайшоўку – радзіннае месца. Памятайце, тут магілы нашых продкаў!

Мікалай ГЛАДКІ, ураджэнец Кайшоўкі, краязнаўца

СТУДЗЕНЬ

20 – Алексютовіч Ларыса Канстанцінаўна (1913, Мінск – 2003), балетмайстар, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

21 – Кіркор Адам Ганорый (1818, паводле іншых звестак 1819 – 1886), этнограф, гісторык, археолаг, публіцыст, выдавец, літаратуразнаўца, грамадскі дзеяч – 195 гадоў з дня нараджэння.

22 – Лось Алена Георгіеўна (1933, Вільня), мастак у галіне станковага жывапісу і кніжнай графікі, лаўрэат рэспубліканскіх і ўсесаюзных конкурсаў «Мастацтва кнігі» – 80 гадоў з дня нараджэння.

25 – Гуткоўскі Павел Макаравіч (1893, Слуцкі р-н – 1962), графік – 120 гадоў з дня нараджэння.

25 – Мазалеўская Любоў Іванаўна (1903, Мастоўскі р-н – 1964), рэжысёр, педагог, актрыса, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

26 – Новікаў Іван Рыгоравіч (1918, Клімавіцкі р-н – 2001), пісьменнік, журналіст, заслужаны дзеяч культуры Бела-

русі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Якуба Коласа (1965), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя П.М. Лепяшынскага (1968), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1974) – 95 гадоў з дня нараджэння.

27 – «Паўлінка», п'еса Янкі Купалы – 100 гадоў з часу першай пастаноўкі (Вільня, 1913).

28 – Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года, звод законаў феадальнага права – 425 гадоў з часу зацвярджэння.

28 – Пташук Міхаіл Мікалаевіч (1943, Ляхавіцкі р-н – 2002), кінарэжысёр, народны артыст Беларусі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола (1980), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1982) – 70 гадоў з дня нараджэння.

29 – Самойла Уладзімір Іванавіч (1878, Мінск – 1941), публіцыст, паэт, празаік, літаратурны крытык, філосаф – 135 гадоў з дня нараджэння.

30 – Гараўскі Апалянары Гіляравіч (1833, Чэрвеньскі р-н – 1900), пейзажыст, партрэтчыст – 180 гадоў з дня нараджэння.

31 – Юрчанка Георгій Фёдаравіч (1928, Мсціслаўскі р-н), пісьменнік, мовазнавец, крытык, парадчыст, збіральнік фальклору – 85 гадоў з дня нараджэння.

Дзе варта пабыць**Шчодры вечар**

12 студзеня а 13-й гадзіне Беларускае дзяржаўнае музейнае народнае архітэктурнае і побытавае запірашае ўсіх ахвочых на мерапрыемства «Рыхтуем Шчодры вечар». У гэты дзень наведнікі на ўласныя вочы змогуць пабачыць гульні «Жаніцьба Цярэшкі» (Лепельскі раён Віцебскай вобласці), абрад «Святое Раство радасць прынясла» ў выкананні ансамбля «Чарнабрыўцы» з вёскі Маркавічы Гомельскага раёна, калядную абрадавую праграму ад узорнага фальклорнага ансамбля «Рудабельскія зорачкі» з г.п. Акцябрскі.

Пад час мерапрыемства можна будзе даведацца пра традыцыі святкавання Калядаў у Беларусі і прыняць удзел у бясплатнай экскурсіі па новай экспазіцыі ў помніку «Пакроўская царква з в. Логнавічы Клецкага раёна». Упершыню жонкі ахвочы на адпаведных майстар-класах зможа зрабіць святочныя сувеніры сваімі рукамі. Пройдзе таксама конкурс «Калядная зорка». Для гэтага трэба зрабіць і прынесці зорку, і калі пашанцуе, стаць пераможцам!

І не забудзьце паклапаціцца пра вопратку і абутак згодна з умовамі надвор'я.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МЁРЫ Андрэй Казіміравіч – беларускі краязнавец 2-й пал. XVIII ст. Аўтар працы «Апісанне Крычаўскага графства або былога староства», складзенай у 1786 г., у якой побач з характарыстыкай прыродна-геаграфічных умоваў, стана сельскай гаспадаркі і мануфактурных прадпрыемстваў, складу насельніцтва паводле этнічнай і канфесійнай прыкметаў апісаў народныя побыт і культуру беларусаў, змясціў некалькі беларускіх фальклорных твораў. У процівагу рэакцыйным поглядам на народ станоўча характарызаваў беларускіх сялянцаў. Яго праца – каштоўная крыніца для вывучэння гісторыі і культуры Беларусі. Надрукаваная са скарачэннямі Е.Р. Раманавым у зб. «Могілёўская старына» (вып. 2, 1901 г.). Рукапіс зберагаецца ў архіве Казанскага ўніверсітэта.

МЁРА – 1) адзінка вымярэння (напр., мера часу, даўжыні); 2) адзінка вымярэння масы ў сістэме мераў Вялікага Княства Літоўскага. Раўнялася

1 пуду; 3) тое, чым вымяраюць што-небудзь (мерка).

МЁРЫ, Міёры – горад, цэнтр Мёрскага раёна. Вядомы таксама як паселішча Міры, Меры. Знаходзіцца на беразе Мёрскага возера і ракі Мёрыцы (іншая назва Мерыца). За 190 км на паўночны захад ад Віцебска. Чыгуначная станцыя на лініі Друя–Варапаева. Аўтадарогамі злучаны з Дзясной, Верхнядзвінскам, Браславам, Шаркаўшчынай.

У пісьмовых крыніцах упамінаюцца пад 1514 г. як маёнтка Мярэя Браслаўскага павята ВКЛ. Як маёнтка Мёры (назва ўжывалася да XIX ст., потым пачала ўкараняцца транслітэраваная спалізанаваная назва Міёры), называюцца ў вопісе войска ВКЛ 1567 г. Пад 1612 г. у тэстаменце Януша Пуцяты, маршалка Браслаўскага павята, згадваюцца Міры.

Існуе некалькі меркаванняў наконт паходжання тапоніма «Мёры». В. Жучкевіч мяркуюе, што тапонім мае патранімічнае паходжанне ад прозвішча «Маер», «Меер», «Маераў». Р. Аўчынікава тлумачыць назву ад фіна-вугорскага гідранімічнага фарманта

«jarvi» (возера). Некаторыя навукоўцы звязваюць назву з племем «мера» або з князямі Мірскімі. Існуе шэраг народных паданняў. Адно тлумачыць тапонім вылікім «морам», ад якога памёрла ўсё насельніцтва мясціны (Мёры – ад словаў «мерці, памерці»). Іншая легенда звязвае назву паселішча з канавай «Мерыца», што пазначала мяжу паміж двума ваяўнічымі княствамі. Апроч гэтага, існуе згадка, што лодзі жылі тут доўгі час грамадою, якая называлася «мір», – адкуль нібыта пайшла назва Міры. Таксама існуе паданне пра князя Мёру і ягоную жонку Мерыцу.

Царква закладзеная ў 1621 г. З 1644 г. існаваў праваслаўны манастыр, які ў 1690 г. М. Мірскі падараваў уніятам. У 1691 г. пабудаваны касцёл (дзеінічаў да 1862 г.). У XVIII ст. існавала 5 маёнткаў пад назвай Мёры, належалі Мірскім, Перасвет-Солтанам, Беліковічам, Клотам, Зіновічам, Пуцятам.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)